

مخبر

اقتصادى، اجتماعى، فلسفى، تاريخى، ادبى مجموعہ
شيدريك آيدہ بر نشر اولئور

مضمومات

- حقيقه فلسفه زوكورتويز محمد امين ۶۵
- سلام و ادبيات وادبى انكشاف مصطفى شبيب ۷۷
- يوسز سلطاندہ بر نوروز صباحى قديمه حسينى ۷۷
- اح اذاتى ديكر كن سمير جمال اوره نوس ۷۷
- تا آبيادہ توركن و توركنك دىنى علمى ضيا ۷۷
- شيخ مهروردىك حادثه قتل يوسف ضيا ۷۷
- نص اسارتك لغوى و غ فدرك كتابتہ دار ع.ع ۷۷
- ونوقال آيدى نهن جمال ۷۷
- نادولو تاريخندہ دىنى روحيات مشاهدہ لرى و حاجى بكتاش ولى ع.ع ۷۷
- اربخ مدنبنده قاديئلر طاهر صبرمى ۷۷
- مى بن يقطان و ابن طفيل رشيد ۷۷

طامامشردر . حقیقی تفکر حسی اولور ، الحسی تفکر ایسه فلسفہ دودر . بومسائل
اوزرنده دوشونه بيلمك ایچون کنجلرده جسارت یوق .
برتفکر ادمانی لازمدرکه اونلره بوجسارتی ، بواجتیاچی ویرسین . لیسه لرك بنجاءك
مهم غایه لرندن بری او اولمالیدر .

فلسفی تفکرانی کنجلره الك زیاده سودیره جك واسطه لر دنبری ده ادبیاتدر . حالبوکه
بویله درین ادبیاتمز هیچ یوق ... اکر حامدك اثرلی ، مثلا مقبر اولسه یدی صوك زمان
ادبیاتنده فلسفی کوروشك اثرینی بولامازدق . رومانلرده ادم عقلی روحی برتحلیل اثری
بیله یوق .. صوك زمان ادبیاتك افاده ایتدیکی جسلر آنی تحسینات ، سوق طبیعیلردر .
بویله کچیجی تحسیناتی افاده یه منحصر بر ادبیات نه یه یارارکه ... آرقاداشلریمزدن بریسی
« هیچ اولمازسه ، دییوردی ، کوته ، شیلله ره ، شه کسیر ، کبی اعظمك اثرلی ترجمه ایدلسه
کنجلر درین دوشونجه یه آلیشیر . بوسوز چوق محقدر ، بونوع ادبی اثرلر فلسفی دوشونجه
ذوقنی دوغوریر .

علمده ، حیات اجتماعیه ده برحرکت او یاندیرمق ایسته یورسه ق قافادارلغنی کیدرملی یز .
بونك چاره سی فلسفه ساحه سنده دماغلری دوشوندرمکه چالیشمقلغمزدر . کنجلر یالکز
سپور حیاتنده ، حتی محاربه میداننده دکل ، تفکر ساحه سنده ده جسور اولمالیدر .
دارالفنون مدرسلرندن

محمد امین

اسلام

ادبیات و ادبی انکشاف

اسلام ادبیاتك نقطه عزیمتی بك شایان دقت بر قیمت ادبیه یی حاز اولان قرآن کریم
اولشدر . بو کتاب مبین یالکز عرب ادبیاتی دکل عجم ادبیاتی ده دوغورمشدر . بوراده
یالکز چوق مهم اولان عرب ادبیاتندن بحث ایدء جکز . چونکه اکثر آثار ادبیه
مقدس برلسان صیره سنه کچن عربجه ایله یازیلدیغی کبی بونلرك محررلری ایچنده برچوق
تورک و عجملرده واردر .

مسلمان عرب ادبیاتك انکشافی اسلامیتدن اولکی اوزون بر حاضرلغك نتیجه سیدره

منشأ لری مظالم وازمنه قديمه نك كيجه لری ايجنده غائب اولان قبل الاسلامی شعرك مشرك عرب حیات و تفكرينه معكس خارق العاده اثر لری اولدینی هر كسجه معلومدر. أمرؤ القيس، طرفه، زهير، ليد، عنتره، نابغه، اعشى و الح... شاعر لر مسلمان طائنده لايموت قاشلردر. بونلرك شاه اثر لری « معلقات » ناميله تسميه اولنور.

عرب ادبياتنك زكنيلكي فوق العاده در. عرب لسان و ادبياتنك مشترك بر صفت كاشفسي واردركه هيچ بر لسان و ادبياتده كورولمه مشدر. بونلرك ايكي سي ده (۷) نجي عصر ميلادیده مكمل بر حالده بولونمشدر. ناصيل تكمل ايدوب بو حاله كلدكرينه دائر هيچ بر شي معلوم دكلدر.

* * *

عرب تاريخ ادبياتی بك غير مساوی امتداد و اهميتلرده اولمق اوزره بش دوره يه آريله بيلير. بويله بر تقسيم ياپيلمازسه بوتون مسلمان طائنده كي محشر آسا مؤلفلرك ايجندن خيقمق ممکن اولماز.

بو بش دور شونلردر: حضرت محمد دوری، اموي لر دوری، عباسيلردن باشلايان قلاسيك دور، يعنى ميلادك (۷۵۰) سنه سندن تقريباً (۱۰۰۰) سنه سنه قادار دوام ايدمن دور، (۱۰۰۰) دن عباسی خليفه لر ينك نهايت بولديني (۱۲۵۸) سنه سنه قادار اولان دور، (۱۲۵۸) دن زمانزه قادار كلن دور.

بز آنجق قلاسيك دور اوزرنده دوراجغز. عيني زمانده موضوعك فوق العاده كنش اولماسنه بناء بودورده كي حديث، فقه، كلام، تصوف كني شعبات معرفتي اسلامده فلسفه و علمدن بحث ايدمه جكمز قسه براقه رق متباقي حيات ادبيه حقنده بر فكر و بيرمه كچاليشه جغزه

* * *

حضرت محمد دورنده هر نه قادار قرآن كريم، عرب ادبياتنه بر حمله ويره رك روحي يكيلشدير ديسه ده بودورده مشرك عرب لری هدايته دعوت ايتك و ايجابنده مملكتلريني فتح ايتك ضرورتلری حاصل اولديغندن ادبيات طبيعيله بويوك برانكشافه مظهر اولامادی. عرب محرر لر ينك دائما ترجيح ايتدك لری شعر و ادیسی اولديغندن بودورده اسملری ذكر ايديله جك شاعر لر در. بونلردن اك مشهور لری (كعب ابن زهير)، (ابوذؤيب) ايله اسلاميتك الهام ايتديكي اك شایان دقت قادين شاعر نندن (الجنساء) در. اتخابلی خايغه لر دوری يعنى خلفای راشدین زمانی ادبياتنه مساعد اولمايه جق قادار داخلأ

وخارجاً خلیجانی کچمشدی . امویلر زمانی ایسه بونک تام عکسی اولدی . بو خاندانک بویوکک کی ادبیاتک انکشافه مساعد اولدینی کی سلطنتلرینک امتدادنجه عرب شعری چوق کوزل چیچکلر ویردی . بودورک شاعرلری آراسنده (عمر بن ابی ربیعہ) [میلاد ۷۱۹] وبالخاصه یکدیگرینه رقیب وکافه سی شایان دقت اوج شاعرذ کرایدیله بیلیر . بونلردن بری «امویلرک داستانیجیسی» تسمیه ایدیلن خرستیان شاعر (الاخطال) [۷۱۰ میلاد] ، ایکنجیسی (فرزدق) [۷۲۸ میلاد] ، اوچنجیسی (جریر) [۷۲۸ میلاد] در . بو دورده نثر لسانی هنوز شعر درجه سنده بویوککله مشدی .

*
**

عباسیلر دورنده عرب ادبیاتنه عجم تأثیری کندینی کوسترمکه باشلادی و انکشافه تأثیر ایتدی . هر زمان اینجه لک و ظرافتیه تمایز اولان عجم حرثی عرب روحنه نفوذ ایدیه رک ده ای ادبیاتک محصوللرنده تظاهرلرینی کوسترمکه باشلادی عرب و عجم ذهنیتلرینک بومسعود کایناشمه سی عرب ادبیاتنده بویوک قلاسیک دورک انکشافه عامل اولدی . بودورده شعر دائماً برنجی درجه بی اشغال ایتدی . یالکیز بو دورک شاعرلری قسماً عرب و قسماً عجم ایدیلر .

بغداد ، اک مستعد شاعرلری قوجاغنه چکییوردی . بونلرک آراسنده اصلاً عجم اولان (بشار بن برد) [۷۸۳ میلاد] شعرلرنده ایرانک اسکی دینته قارشى آچیقجه اظهار محبت ایدیوردی . بو زمانک اک بویوک شاعرى مسلمانلرک اک مشهورلرندن بری صاییلان (ابوتواس) [۸۰۶، ۸۱۰ ویا ۸۱۳ میلاد] ایدی . بوداهی محرر سربست مفکره لی و بولونور کلیوندن دکل ایدی . (فضل الشاعرة) [۸۳۷ میلاد] مرکزی عربستانک اک مشهور قادین شاعرى اولوب فوق العاده سهولت نظمی ایله تمایز ایتمشدی .

بغداد خارجنده کی مشهور شاعرلر آراسنده «حماسه» سیله مشهور سوریه لی (ابوتمام) [۸۴۶ میلاد] ذکر ایدیله بیلیر . بو ذات برمدت سرایده یاشادی ایسه ده عمرى دهاچوق اوزاقده کچدی . (أمیر سیف الدوله ک سراینده مشهور شاعر (المتنبی) [۹۶۵] واردی . مذکور امیرک عموجه زاده سی (ابو فرازالهمدانی) [۹۶۸ میلاد] نک زمانک احوال حیاتیه سنه ترجمان اولان اشعارى ساده لک و لسانک کبار لغتیه تمایزدی ... الخ مسجع نثر یازانلر آراسنده «خارقه زمان» تسمیه ایدیلن «مقامات» صاحی عجم

(الهمدانی) [۱۰۰۷] در . بوراده تبدیل قیافتلرینه رغنماهر برده طانینان وقصبه لر، شهر لر، مملکتلر کزمن خیالی بر شخص واردر . هر کیتدیکی برده صحبت و ادب مجلسلرینه کیره ن بوسیا ح کلام و ادیسنده رقیلرینی دائما یره چالار واک مشکل احوال دن بلااستنا صیریلیر . شعر و مسجع نثر خارجنده ادبیاتک دیکر شعبه لرنده نامدار اولان محرر لر دن اک ایلری کلنلرینی ذکر ایدم .

علم لسانده عربجه صرف ونحوک اک بویوک استادی عجم « سیدویه ihiavebiS » [۷۹۳ یاخود ۷۹۶ میلاد] واردر . « کتاب » نام اثری عرب صرفک اکاسکی بر تدوینی عرض ایدر . جوق اهمیت قازانمش وشایان دقت بر اثر در . بومیانده « المفضلیات » صاحبی کوفه لی مشهور (المفضل) [۷۸۶ میلاد] واردر . فعالیتی علم لسان ساحه سی ده کچن بغدادی (قتیبه) [۸۸۹ میلاد] ده بومیانده ذکر ایدیله جکلردنر .

تاریخ و ادیسنده پک یوکسک سیمالر واردر . حضرت محمدک تاریخی یازان (محمد ابن اسحق) [۷۶۸ میلاد] ک اثری غائب اولمشدر . بوذاتک اولارق بزده کلن اثر (عبدالملک ابن هشام) [۸۳۴ میلاد] طرفدن احیا ایدیلنیدر .

مدینه لی (واقدی) [۸۲۳ میلاد] حضرت محمدک غزوه لرینی یازمقله مشهوردر . کوفه لی (کلبی) [۸۱۹ یاخود ۸۲۱ میلاد] قبل الاسلام عربلرک تاریخی یازمقله معروفدر . منصفلکده کی دهاسیله مشهور (طبری) [۹۲۳ میلاد] معرفت بشریه نک مختلف شعبه لرینه دائر پک جوق اثرلر یازدینی کبی خلقت عالم دن زمانه کلنجه یه قدار وجوده کتیردیکی معظم تاریخیله نامداردر . مشهور مورخ و جغرافیه جی (مسعودی) نک « کتاب اخبار الزمان » نامیله اوتوز جلدلک بویوک اثر دن ماعدا خلیفه لر زماننده کی شرق مدینتسه عاقد وثیقه لرله دولو اولان « مروج الذهب » نامنده کی اثری پک مشهوردر . اوتجی عصر میلادیده یاشایان (حمزه اصفهانی)، هم عجم مورخی اولمش، هم ده عرب و عجم لسانلرینک مقایسه سنه دائر اون جلدلک تاریخ اصفهانی annales نامنده کی اثرک مؤلفیدر . عرب تاریخ ادبیاتنک بولونماز بر خزینتسی اولان « کتاب الآغانی » نک لایموت مؤلفی (ابوالفرج الاصفهانی) [۹۶۷ میلاد] بونلر آراستنده بر موقع ممتاز صاحبیدر . برده « فهرست » نام اثرک صاحبی (ابن ندیم) [۹۹۵ میلاد] واردر . بوذاتک حیاتی همان همان مجهولدر . زماننک عرب، یونان و هندلی بوتون مشهور عالملرینک اثر وشخصیتلرندن بویوک بر اهتمام وصحتله بحث ایدر . بو اثرکتابیات

وادیسندہ کی مهم آبدہ لردن بریدر . نہایت عرب استیلا سندن (۸۹۳) سنہ میلادیسنہ قادار اندلس تاریخی یازمقلہ مشہور واصلاً اسپانیول اولان (القوطیہ) [۹۷۷ میلاد] واردر . قرون وسطادہ عرب حرثی حقندہ یوکسک بر فکر ویرن بو پارلاق قلاسیک دوری کورد کدن سوکرا دیگر دورلری چابوقچہ کچہ بیلیرز .

قلاسیک دوردن سوکرا کلن دورک برچوق شاعرلری اراسندہ حضرت محمد حقندہ کی قصیدہ لریلہ پک بو یوک بر شہرت قازانان مصرلی (البصری) [۱۲۰۴ میلاد] ی ذکرایدہ بیلیرز . بو میانده (الهمدانی) نک « مقامات » ی طرزندہ کی اشعاریلہ مشہور بصرہ لی حریری [۱۱۲۲ میلاد] واردر .

اولجہ عقل ایلہ نقل یعنی علم ایلہ عنغہ حقندہ کی یوکسک واحرارانہ فکری قید ایتدی کمز (زمحشری) [۱۱۴۳ میلاد] فیلولوژیدہ پک شہر تلیدر .

بودورک پک چوق مورخلری آراسندہ اک مشہور اولاراق صلاح الدین ایوبینک سوریه و فلطینین فتوحاتی یازان کوزل اثرک صاحبی (عماد الدین الکاتب الاصفہانی) [۱۲۰۱ میلاد] ی ی ذکر ایتمکلہ اکتفا ایدہ جکز .

بودورک علوم متنوعده یکتا اولانلری آراسندہ بغدادلی (الجندی) [۱۲۰۰ میلاد] ایلہ (الطوسی) [۱۲۷۳ میلاد] ی ذکر ایدہ جکم . برنجیسی تاریخ ، حدیث ، فقہ ، قرآن ، بدیع و بیان ، اخلاق ، طب ، جغرافیا و الخ علملردن صلاحیتلہ بحث ایتشدرد . ایکنجیسی مونغول حکمداری (ہلاکو) طرفندن فوق العادہ تقدیرہ مظهر اولمش و کندندن اول انشاوایدن اثرلری یکیدن احیا ایتدیکی کبی مثلثاتی دہ آریجہ بر علم اولاراق موضوع بحث ایتشدرد .

المخطاط دورندہ آنجق فوق العادہ شہرت قازانان بعضی اسم و اثرلرہ تماس ایدوب بوتون اقسام ادبیہ ایلہ علاقہ دار اولمایاجنر .

بودورک اک مشہور مورخلری آراسندہ قاہرہ لی (مقریزی) [۱۴۴۲ میلاد] ایلہ اساساً عرب اولوب تونسده دوغمش اولان (ابن خلدون) [۱۴۰۶ میلاد] ی ذکر ایدہ جکز . محیط المعارف لیرینک اک باشندہ صایب سز آثار ادبیہ سی اولان (سیوطی) [۵۰۵۱ میلاد] واردرد . متعدد بطنلردہ کی برچوق محررلرک اشتراکیلہ وجودہ کلن « بیک بر کیجہ حکایہ لری » ایلہ اهل صلیب دورلرنده شکل قطعینسی آلان (عنترہ) روماتی خاطر لاتمق لازمدر . دارالفنون روحیات مدرسہ : مصطفی شکیب